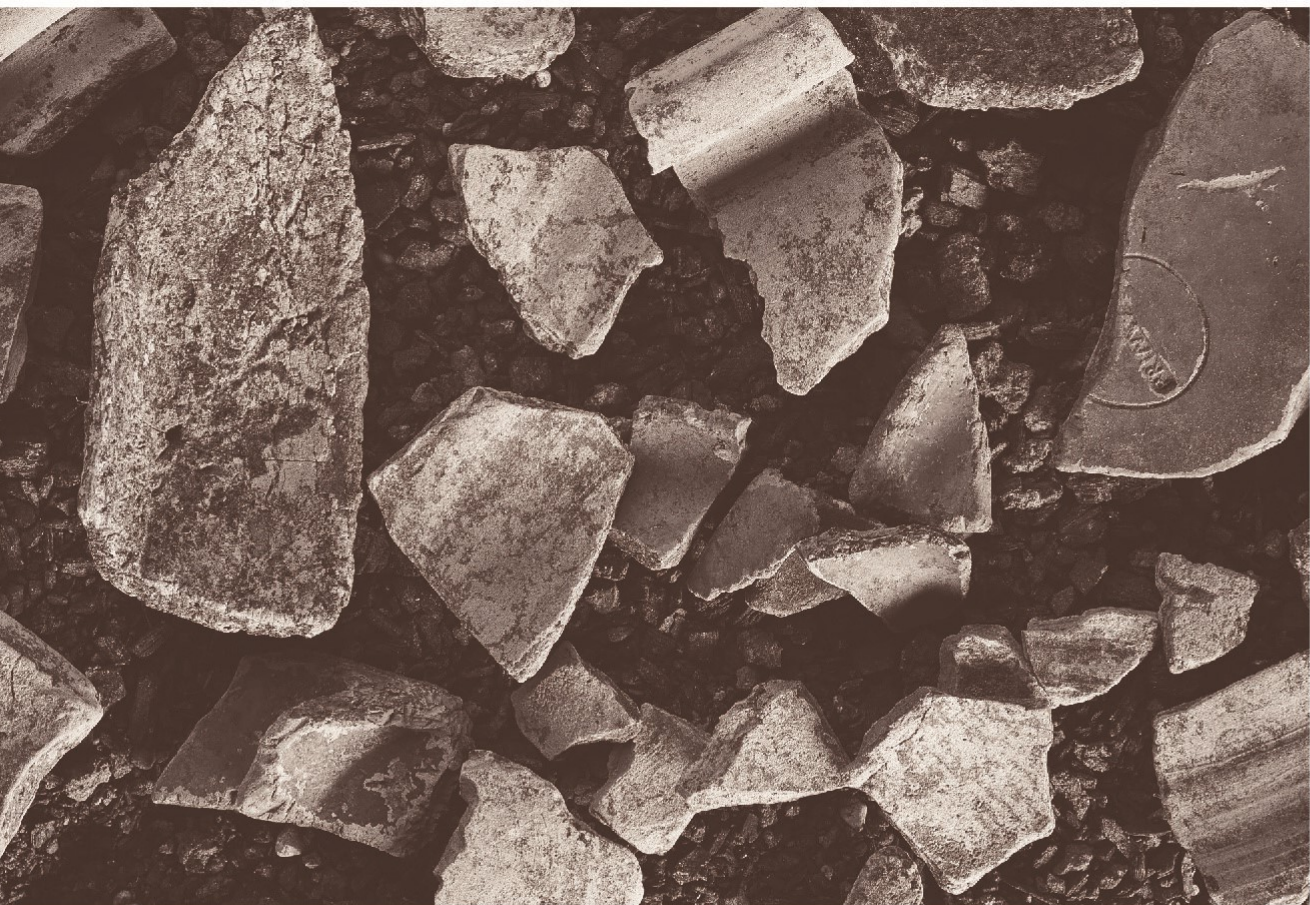

Archeologienota

Eksaarde - Doorslaardorp 2019

Bureauonderzoek

RAPPORT

Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek

135

Project

Eksaarde - Doorslaardorp 2019

Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed

2019I368

Uitvoerder project

Erfpunt – team Onderzoek

OE/ERK/Archeoloog/2016/00101

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Auteurs

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt, met medewerking van Karel De Wilde

Wetenschappelijke begeleiding

Niet van toepassing

© Erfpunt – team Onderzoek, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - team Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/Erfpunt>

1. Beschrijving van de uitgevoerde werken

1.1. Verantwoording

Aan Doorslaardorp 72 zal de bestaande katholieke basisschool uitgebreid worden. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door het team Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt, met medewerking van Karel De Wilde.

1.2. Administratieve gegevens

Projectcode

2019I368

Wettelijk depot

ISSN 0778-3841

Betrokken actoren

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Thierry Van Neste

Assistent-archeoloog: Marjolijn De Puydt

Wetenschappelijke advisering: niet van toepassing

Vindplaatsnaam

Eksaarde - Doorslaardorp 2019

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Lokeren

Deelgemeente

Eksaarde

Plaats

Doorslaardorp 72

Toponiem

Doorselaere Dam

Coördinaten (Lambert '72)

Noord: 201411,9747

Oost: 119129,9915

Zuid: 201304,4558

West: 119048,4589

Kadastrale gegevens

Lokeren, Afdeling 5, Sectie D, percelen 972R, 973A3, 973B3, 973T2, 973V2 en 973Y

Kadasterplan: kaart 2

Topografische ligging

Kaart 4

Begindatum

26 september 2019

Einddatum

2 oktober 2019

Relevante termen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed

Typologie: kloosters

Datering: Onbepaald, nieuwe tijd (16de-18de eeuw), 19de eeuw

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

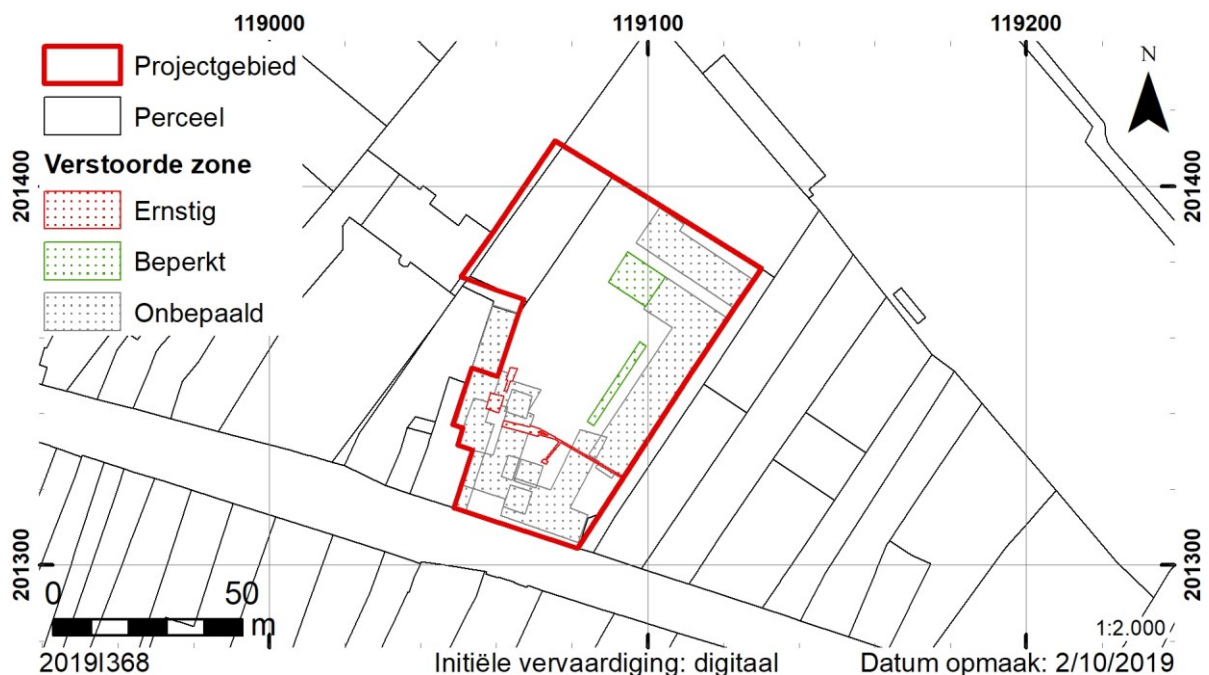
Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

Verstoorde zones

Binnen het projectgebied zijn reeds gebouwen en verhardingen aanwezig. De gebouwen zijn in 1882 opgericht als klooster en meisjesschool. Behalve het grondplan van het gelijkvloers tonen de plannen de aanwezigheid van twee aalputten en een "vuilput". Bij de inrichting in 1991 werd een riolering aangelegd.

In de 19de eeuw werd het oostelijke deel ingepalmd door gebouwen. De impact van deze gebouwen op de ondergrond is echter niet gekend.

Kaart 1. Overzicht van de verstoorde zones binnen het projectgebied.

Beschrijving van de uitgevoerde werken

Ook de versterking die veroorzaakt werd door de verharding van de speelplaatsen is niet gekend. Deze is dientengevolge niet in kaart gebracht.

1.3. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het ligt niet binnen een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologie te verwachten is.

1.4. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 4891,50 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;

- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

Tijdens het bureauonderzoek zal getracht worden om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
- Hoe kan zich dit manifesteren?
- Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

In het noordwestelijke deel van het projectgebied zal een nieuw gebouw (606,62 m²) opgericht worden dat de kleuterschool moet huisvesten. Het grootste deel van dit gebouw zal voorzien worden van een groendak. Aan de zuidoostelijke hoek van dit gebouw komt nog een deel van de nieuwe kleuterschool met een plat dak (270,67 m²). Ten zuiden hiervan zal het gebouw eveneens een groendak hebben.

Tussen deze nieuwe gebouwen en de reeds bestaande gebouwen in de (noord)oostelijke zijde is momenteel reeds een beperkte overdekte speelplaats aanwezig. Deze zal – net als de overdekte speelplaats parallel aan de oostelijke vleugel – afgebroken worden en vervangen worden door een overdekte speelplaats die de volledige oppervlakte tussen beide vleugels zal overspannen (616,29 m²). Hiervoor zal de aanwezige taxusboom gerooid worden.

De bestaande infrastructuur voor de kinderopvang, gesitueerd in het centrum van het westelijke deel, zal in de toekomst eveneens uitgebreid worden. Deze uitbreiding zal begrensd worden door een wadi met een oppervlakte van 44,49 m². Voor de aanleg hiervan zullen twee esdoorns aan de kinderopvang geroid worden.

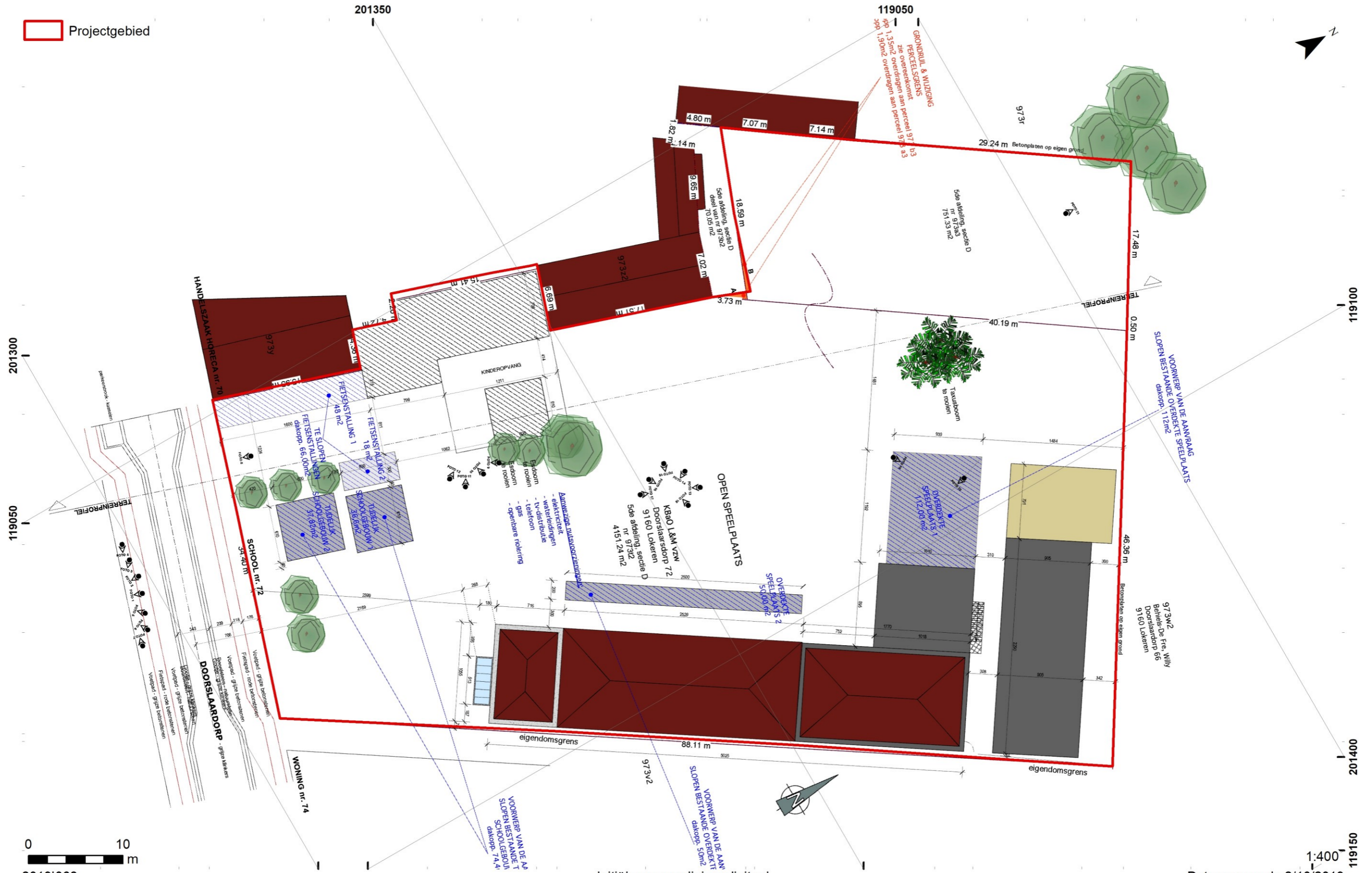
Aan de straatkant zullen de bestaande fietsenstallingen (48 en 18 m²) afgebroken worden. Ook de tijdelijke schoolgebouwen die hier staan (36,6 en 37,82 m²) zullen verdwijnen. In de plaats hiervan zullen twee nieuwe fietsenstallingen opgericht worden. De westelijke fietsenstalling zal een oppervlakte van 69,12 m² hebben, deze in het oosten zal 59,06 m² groot zijn. Tussen beide fietsenstallingen wordt de nieuwe toegang tot de school voorzien.

Ten noorden van de oostelijke fietsenstalling worden twee groenzones voorzien. Tussen deze groenzones en de bestaande oostelijke vleugel wordt ruimte voorzien voor een sportveld. Hiervoor zal geen bijkomende ingreep vereist zijn. Om ballen op te vangen wordt dit sportveld in het oosten en westen afgezet door een hek met een hoogte van 4,10 m.

Voor de oprichting van de gebouwen van de kleuterschool in het westelijke deel van het projectgebied wordt een grondruil en wijziging van de perceelgrens voorzien. Een deel van 1,35 m² van perceel 973B3 wordt opgenomen bij perceel 973T2, een deel van 1,90 m² wordt dan weer overgedragen van perceel 973A3 naar perceel 973B3.

Projectgebied

20191368

Plan 1. Inplantingsplan van de bestaande toestand.

Initiële vervaardiging: digitaal

Datum opmaak: 2/10/2019

Projectgebied

2019I368
Plan 2. Ontwerpplan.

Initiële vervaardiging: digitaal

1:400
Datum opmaak: 2/10/2019

1.5. Werkwijze en onderzoeksstrategie

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”¹ en het portaal “Cartesius”², een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. Stedenbouwkundige dossiers werden opgevraagd bij de Dienst Omgeving van de stad Lokeren. De verkregen kaarten en plannen werden indien nodig bewerkt, gegeorefereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV³. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk en werden geen externe specialisten geraadpleegd.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de opdrachtgever en het agentschap Onroerend Erfgoed.

---

¹ <http://www.waaserfgoed.be>, nu niet meer beschikbaar.

² www.cartesius.be

³ <https://download.agiv.be/Catalogus>

2. Assessmentrapport

2.1. Beschrijving en motivering van methoden

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat het gaat om een zone met lage densiteit aan bebouwing in het verleden.

Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

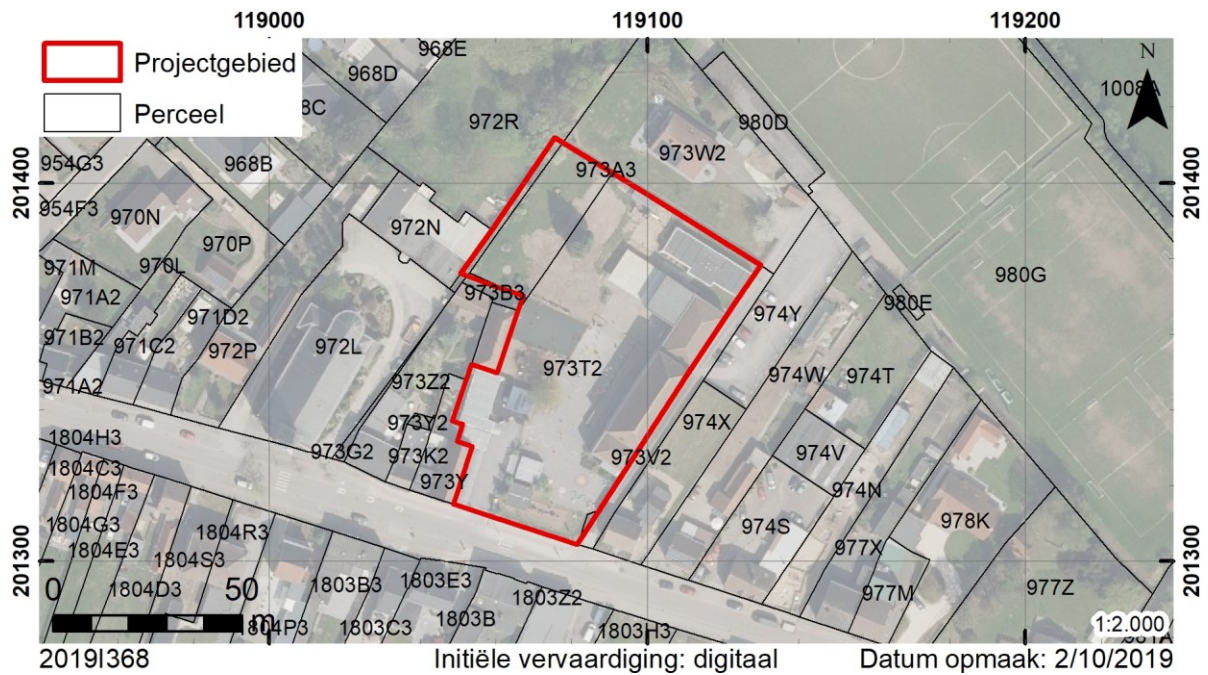
2.2. Assessment van het onderzochte gebied

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

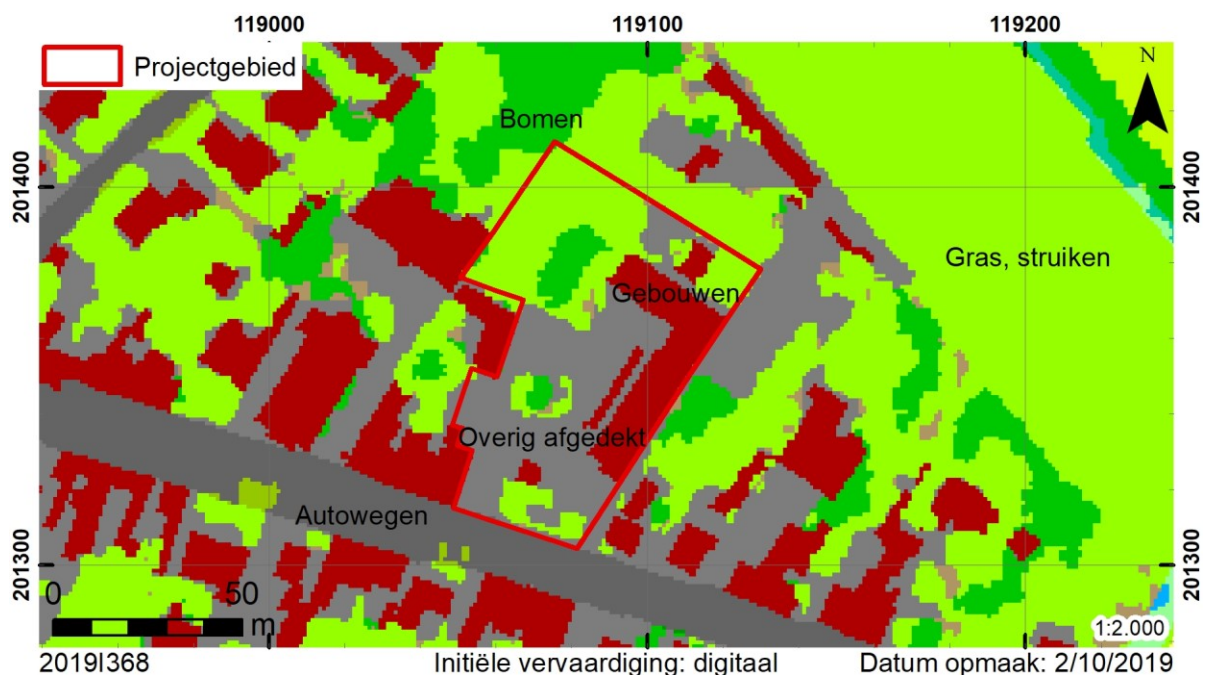
Het projectgebied is gelegen in Eksaarde, een deelgemeente van Lokeren (Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gekend onder afdeling 5, sectie D, percelen 972R, 973A3, 973B3, 973T2, 973V2 en 973Y.

Het projectgebied is gelegen binnen het traditionele landschap van het straatdorpengebied van Lokeren, in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

Kaart 2. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2019a).

Op de bodembedekkingkaart wordt het grootste deel van het projectgebied omschreven als “overig afgedekt”, daarnaast is een groot deel omschreven als “Gebouwen”. In het noordwestelijke deel zijn “gras, struiken” en “bomen” aanwezig.

Kaart 3. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Op de topografische kaart kan het projectgebied gesitueerd worden op een kleine zandrug (“dam”) die omringd wordt door beekinsnijdingen die alle een OZO-WNW-verloop hebben.

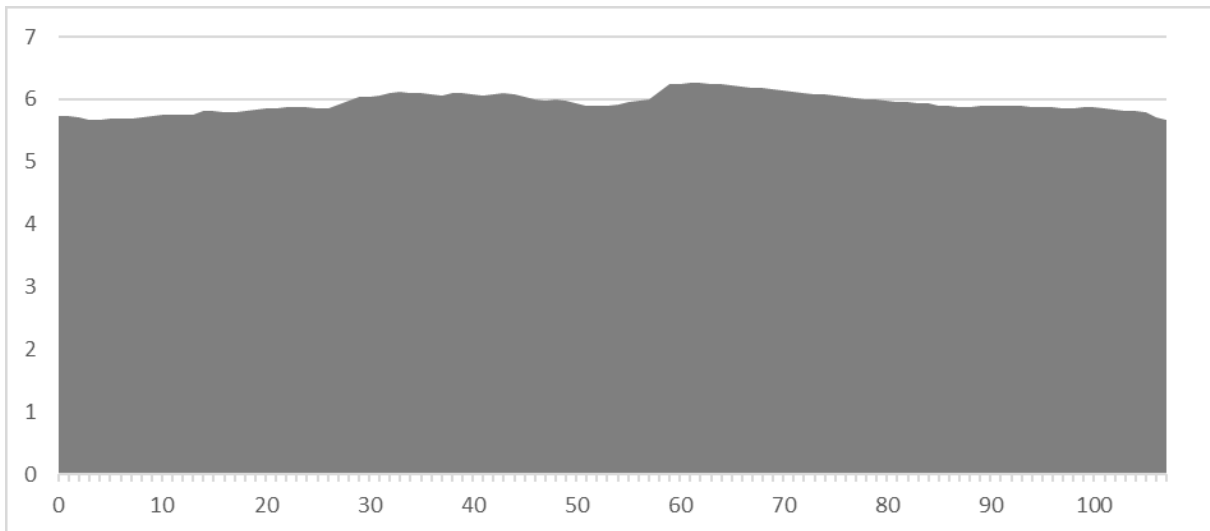

Fig. 1. Terreinprofiel A-B (zie kaart 4).

Op de Vlaamse Hydrografische Atlas is het projectgebied te situeren in het Bekken van de Gentse Kanalen. Het valt binnen de hydrografische zone van de Moervaart tot de monding van de Overloopbeek (incl.). De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop, de Mariabeek of Vandammebeek, is op ongeveer 200 m ten noorden van het projectgebied gelegen. Een zijtak van deze waterloop ligt op ongeveer 80 m ten oosten van het projectgebied.

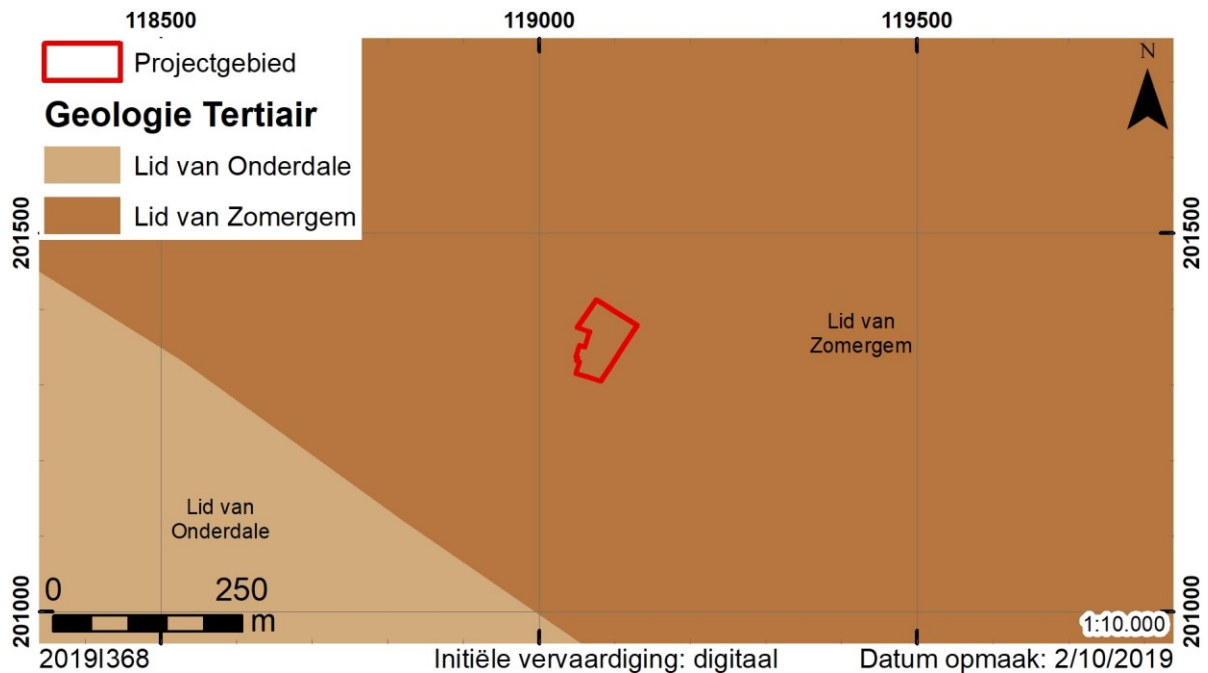
2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

Op de geologische kaart van het Tertiair is het projectgebied te situeren binnen het Lid van Zomergem, dat deel uitmaakt van de Formatie van Maldegem. Deze formatie werd gevormd tijdens het laat Eoceen (41,2 – 39,5 miljoen jaar geleden). Het Lid van Zomergem bestaat uit een grijsblauwe klei tot zware klei, die zich op het eerste gezicht in niets onderscheidt van het Lid van Ursel. Het bevat noch glauconiet, zand of kalk en is gemiddeld 9 m dik. Met een geleidelijke textuurverzwaring gaat het Lid van Buisputten over in het Lid van Zomergem, dat op zijn beurt het Lid van Onderdale bedekt, eveneens met een geleidelijke overgang, gekenmerkt door een textuurverlichting.

Het komt voor in een brede strook van Knokke tot Lokeren onder de dikke Quartaire bedekking van de Vlaamse Vallei. Het dagzoomt in de heuvels van het Meetjesland en in enkele kleine Tertiaire erosieresten van Klein Brabant.⁴

⁴ Jacobs, De Ceukelaire, De Breuck et. Al. 1993, 20-21.

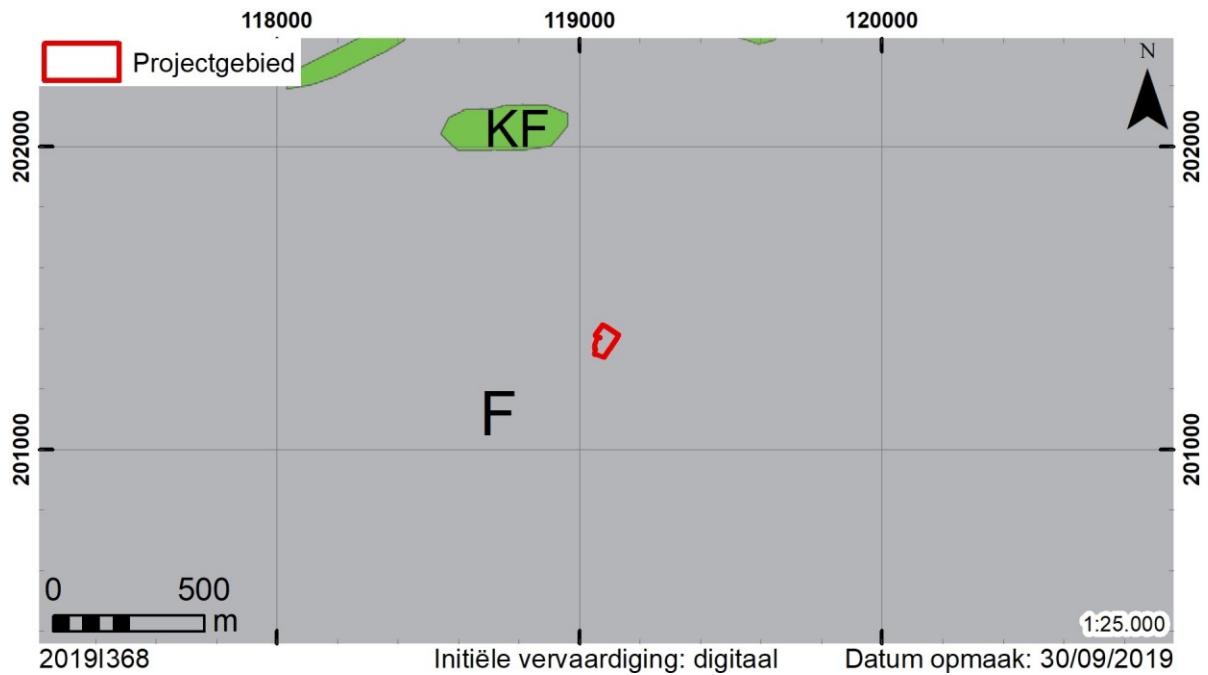

Kaart 6. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

Tijdens het Weichseliaan wisselde accumulatie van sedimenten plaatselijk en tijdelijk af met erosiefasen door de activiteit van verwilderde rivieren (F). Dit gebeurde hoofdzakelijk onder periglaciale omstandigheden tijdens het Vroeg- en Midden-Weichseliaan. Het resultaat hiervan is een residuele dalopvulling. Sommige lithosomen bestaan uit conglifluctiepakketten uit niveofluviale of uit eolische afzettingen. Aan de basis van de afzettingen kunnen grove sedimenten (grindlagen) voorkomen.

Op lithologisch vlak bestaan deze afzettingen uit snelle afwisselingen en combinaties van klei en leem, tot zand en grindhoudend grof zand. Occasioneel komen venige intercalaties of vegetatiehorizonten voor. De dikte van het pakket kan oplopen tot meer dan 20 m in de opgevolde valleien van de Vlaamse Vallei, daarbuiten is de dikte veel beperkter.⁵

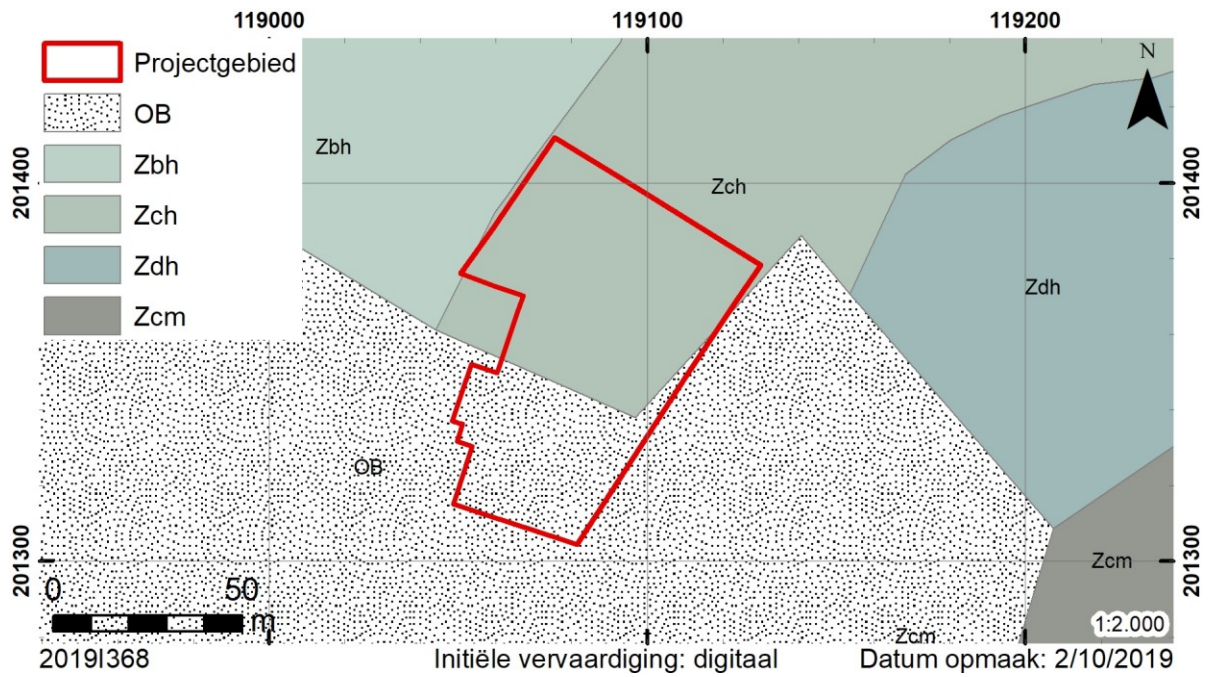
⁵ De Moor & Van de Velde 1995, 29.

Kaart 7. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

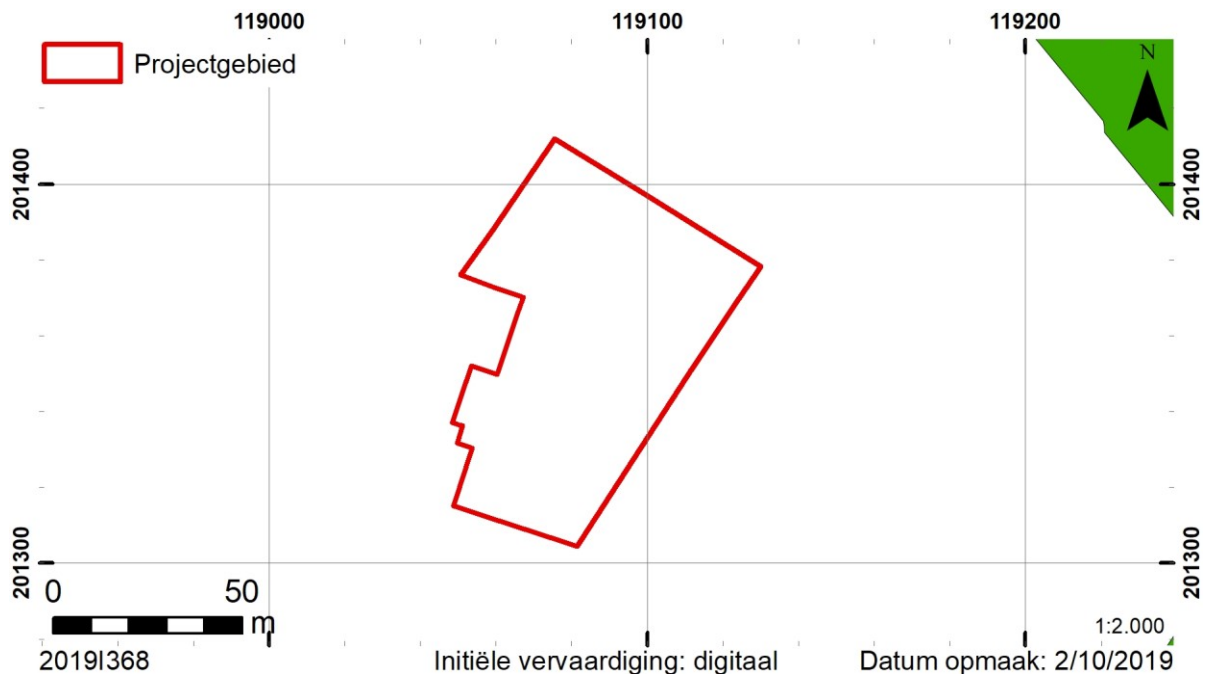
Op de bodemkaart wordt het projectgebied gekenmerkt door twee bodemseries. Het zuidelijke deel wordt omschreven als bebouwde zone (OB), het noordelijke deel wordt omschreven als matig droge zandbodems met een verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zch). Deze postpodzol wordt gekenmerkt door een humeuze, donker bruingrijze bovengrond met een dikte die schommelt tussen 30 en 60 cm. Hieronder is een verbrokkelde podzol B aanwezig met een gemiddelde dikte van 20 tot 30 cm. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.⁶

⁶ Van Ranst & Sys 2000, 133.

Kaart 8. Situering op de bodemkaart (DOV, 2017).

Voor het projectgebied zelf is geen informatie voorhanden aangaande de potentiële bodemerrosie. Voor de omliggende zone geldt echter dat deze “verwaarloosbaar” is.

Kaart 9. Situering op de potentiële bodemerrosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Aardkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd.

2.2.2. Historische beschrijving

Het projectgebied is gelegen binnen het Waasland. De oudste vermelding hiervan dateert uit 821, wanneer de Waasgouw vermeld wordt in een brief van Lodewijk de Vrome (778-840). Hierin wordt de *Pagus Wasia* beschreven als een administratief rechtsgebied binnen het Karolingische rijk. Het Waasland was vermoedelijk oorspronkelijk al een *dominium* of heerlijkheid.⁷ Door het Verdrag van Verdun (843) werd de Schelde een belangrijke grens tussen West-Francia en Midden-Francia. Deze opdeling had vooral belangrijke gevolgen voor de geschiedenis van Beveren.⁸ Vanaf 933 maakte het Waasland deel uit van het burggraafschap (kasselrij) van Gent.⁹ Vanaf de 11de eeuw ontstonden langs de landweg tussen Antwerpen en Brugge de eerste kleine nederzettingen in het Waasland.¹⁰

In deze periode was het grootste deel van het Waasland bedekt door aaneengesloten bossen die gekend waren als het *Koningsforeest*. Aangrenzend hieraan lagen heidegronden en stuifzandgronden (*wastinen*). Deze laatste kunnen waarschijnlijk gesitueerd worden ter hoogte van de strook van stuifzandgronden die het Waasland min of meer in twee snijdt.¹¹ Het geheel van bossen en wastinen was de exclusieve eigendom van de Karolingische vorsten en later (vanaf de 9de eeuw) van de graven van Vlaanderen, die deze gronden gebruikten als geprivilegieerd jachtgebied. Omwille hiervan was er voor de 13de eeuw geen mogelijkheid voor de ontwikkeling en groei van nederzettingen in het Wase binnengebied. Na 1200 werd er echter gestart met een grootschalige ontginning van het *Koningsforeest*. Dit gebeurde hoofdzakelijk onder invloed van de graven zelf, de kerkelijke instellingen, alsook enkele pioniers. Bij deze ontginning werden de oude loofbomen gekapt en werden de gronden in gebruik genomen als landbouwareaal. Deze ontginningsbeweging had uiteraard een grote invloed op de demografische, landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling van het Waasland.¹²

Het straatdorp Doorslaar maakte voor 1977 als een gehucht deel uit van de gemeente Eksaarde; sedert de fusies van 1977 behoort Doorslaar samen met Eksaarde en Daknam tot de stad Lokeren. Doorslaar bezat als gehucht geen eigen plaatselijk bestuur, maar werd van in de middeleeuwen beheerd vanuit Eksaarde en volgt dus grotendeels de Eksaardse geschiedenis wat beheer door de plaatselijke landheren betreft.¹³

De plaatsnaam Dorenslaer wordt voor het eerst schriftelijk vermeld in 1355. Het toponiem verwijst naar een -laar of veld waar veel doornstruiken voorkwamen. Het frequent voorkomen van

---

⁷ Verwerft 2018, 43-45.

⁸ Verwerft 2018, 46-

⁹ De Maesschalck 2012, 66-67.

¹⁰ Verwerft 2018, 43-45.

¹¹ Verhulst 1995, 117.

¹² Verwerft 2018, 45-46.

¹³ Liebaut H. 2009, p. 9

plaatsgebonden familienamen zoals 'jan de dorenslaer' (1322) en 'de/van doorislaere' (1413) doet vermoeden dat de plaatsnaam veel ouder moet zijn en allicht teruggaat tot de 12de eeuw.¹⁴

Doorslaar lag pal op de overgang tussen Zandig Vlaanderen en het Land van Waas, in het noorden begrensd door lager gelegen delen nabij de Zuidlede (wijk Stenenbrug). Slechts in de 12de-13de eeuw werd de 'wastine' van de zandrug (= het laar) ontgonnen als landbouwgrond; in de lager gelegen delen nabij de Olentgracht (= onland, onbewerkbaar land) werd turfwinning en geleidelijke inpoldering gedaan. De schaarse landelijke bewoning werd op dammen aangelegd, veelal natuurlijke zandruggen met een opgehoogde wegzate (Doorslaardam, Gentsdam, Rechtstraat).¹⁵

Het geleidelijk in cultuur brengen van schrale gronden, moeren en bossen ging nog door tot in de 17de-18de eeuw. Doorslaar bleef een relatief dun bevolkt gehucht, met bewoning langs de dammen, maar zonder echte centrale woonkern. Het excentrisch gelegen gehucht was bestuurlijk en kerkelijk volledig afhankelijk van Eksaarde; de galg van de heren van Eksaarde stond trouwens in de afgelegen wijk Doorslaar op de Galgheye.¹⁶

De verwoesting van een 'kasteel' te Doorslaar door de Gentenaars in 1452 en van een Doorslaarse kapel in 1566 is niet bewezen vanuit historische bronnen. Meer nog, aan de historische situering van een kasteel te Doorslaar wordt getwijfeld, precies omwille van de afhankelijkheid van de heren van Eksaarde. Een klein deel van Doorslaar (nabij de plaats Keirsmackers aan de huidige N70) ressorteerde vanouds onder Lokeren. Door zijn afgelegen ligging, had Doorslaar relatief weinig te lijden ten tijde van de godsdienstoorlogen en onder Farnese. Enkel tussen 1701 en 1703 vonden militaire werkzaamheden plaats benoorden Doorslaar bij de aanleg van een verdedigingsgordel tussen de zuidelijke en noordelijke Nederlanden (thans nog gekend als de zgn. Liniewegel).¹⁷

Landbouwtellingen in de 18de en 19de eeuw vermelden enkel gegevens voor de gemeente Eksaarde, zonder verdere uitsplitsing van het gehucht Doorslaar, zodat we de specificiteit van het gehucht binnen Eksaarde landbouwkundig en economisch niet exact kunnen inschatten. Sedert de 18de eeuw waren de klompenmakerij (op basis van lokaal wilgenhout) en de mandenvlechterij (op basis van lokale 'wijmen' of wissel uit de moeren) kenmerkende ambachtelijke nijverheden voor heel Eksaarde en dus

---

¹⁴ Van Durme L. 2017, sub Lokeren deelgemeente Lokeren, digitaal <http://bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/browse/33.3.1-Lokeren%20A-K>. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de schaarse toponymische gegevens over Doorslaar niet onder deelgemeente Eksaarde vermeld staan, maar wel onder deelgemeente Lokeren.

¹⁵ Liebaut H. 2009, p. 11-12.

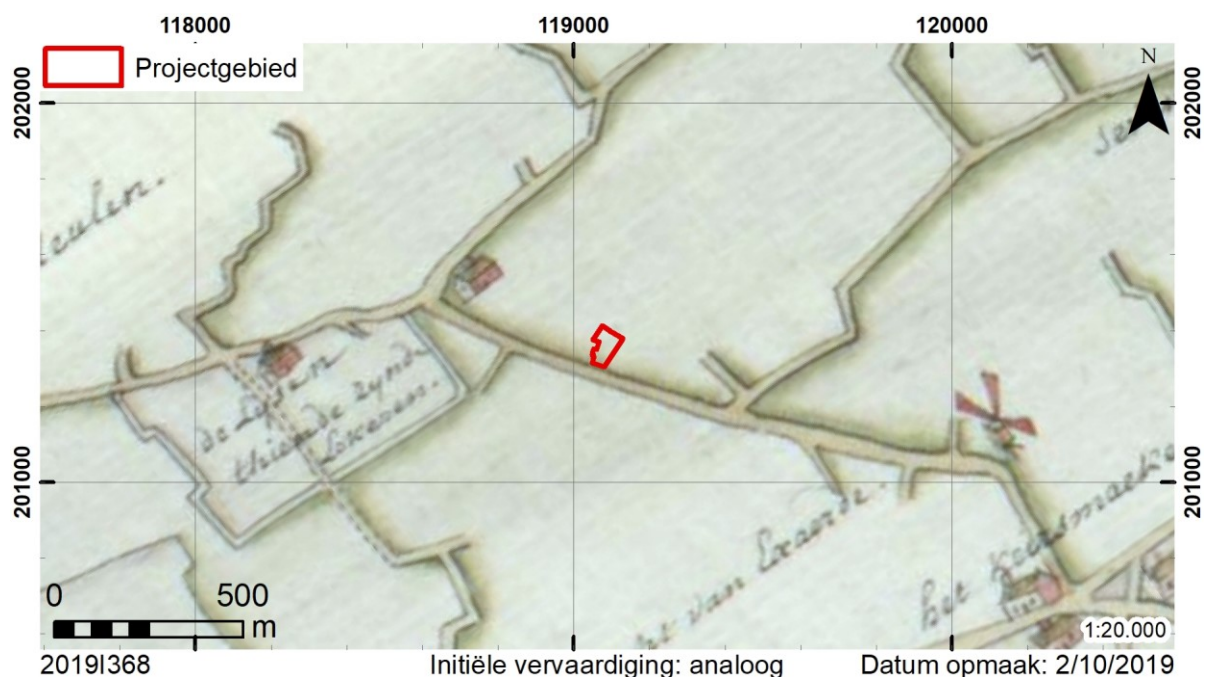
¹⁶ De Potter F. & Broeckaert J. 1878, p. 28.

¹⁷ Liebaut H. 2009, pp. 19-22.

ook voor Doorslaar.¹⁸ Detailgegevens uit de Ferrariskaart (1777) bewijzen dat Doorslaar(dam) toen reeds gegroeid was tot een 'straatdorp in wording' met in totaal een 150-tal woningen.¹⁹

Slechts in de 19de eeuw wist Doorslaar zich te ontwikkelen tot een volwaardige woonkern (straatdorp). De neoclassicistische Onze-Lieve-Vrouwekerk²⁰ in Doorslaar werd gebouwd in 1841-1842, vooral met bijdragen door de lokale bevolking. Aanvankelijk was het een succursale (hulpkerk) bediend door een proost; slechts vanaf 1856 werd Doorslaar kerkelijk een afzonderlijke parochie met een eigen pastoor.²¹ De bouw en inrichting van een lagere school te Doorslaar (1868) en de stichting van een klooster met meisjesschool en kleuterschool (1882) zorgde mede voor de uitbouw van Doorslaar tot een volwaardig dorp.²²

De oudste beschikbare kaart waarop het projectgebied enigszins duidelijk wordt afgebeeld is de "Kaart van het Land van Waas", opgesteld door J.J. Du Caju. De kaart zelf dateert uit 1781 maar is een kopie van een kaart uit 1681, opgesteld door P. Van Landeghem. Hoewel de kaart duidelijk de aanwezigheid van de weg weergeeft, is er geen enkele aanduiding van bebouwing ter hoogte van het projectgebied.

Kaart 10. Situering op de Kaart van het Waasland van J.J. Du Caju uit 1781 (www.cartesius.be).

Ook op de Ferrariskaart lijkt er geen sprake te zijn van bebouwing binnen het projectgebied. De kern van het gehucht *Dorslaerdam* lijkt meer naar het noorden te liggen, ter hoogte van de huidige Doorslaarstraat en Doorndonkeindeken. Het projectgebied zelf lijkt in gebruik te zijn als landbouwland.

¹⁸ De Potter F. & Broekaert J. 1878, p. 9-10, alsook Audenaert N. & Van Campenhout N. 1998, pp. 139-147.

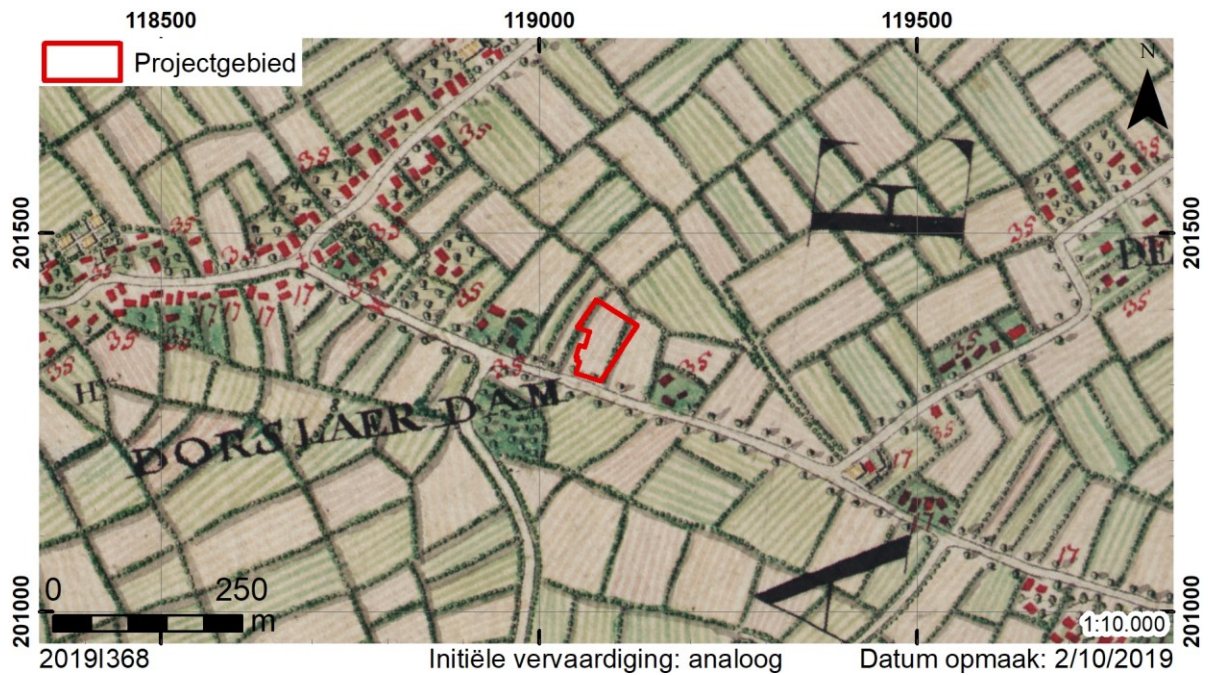
¹⁹ Liebaut H. 2009,

²⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/18109>

²¹ Audenaert N. & Van Campenhout N. 1998, p. 93.

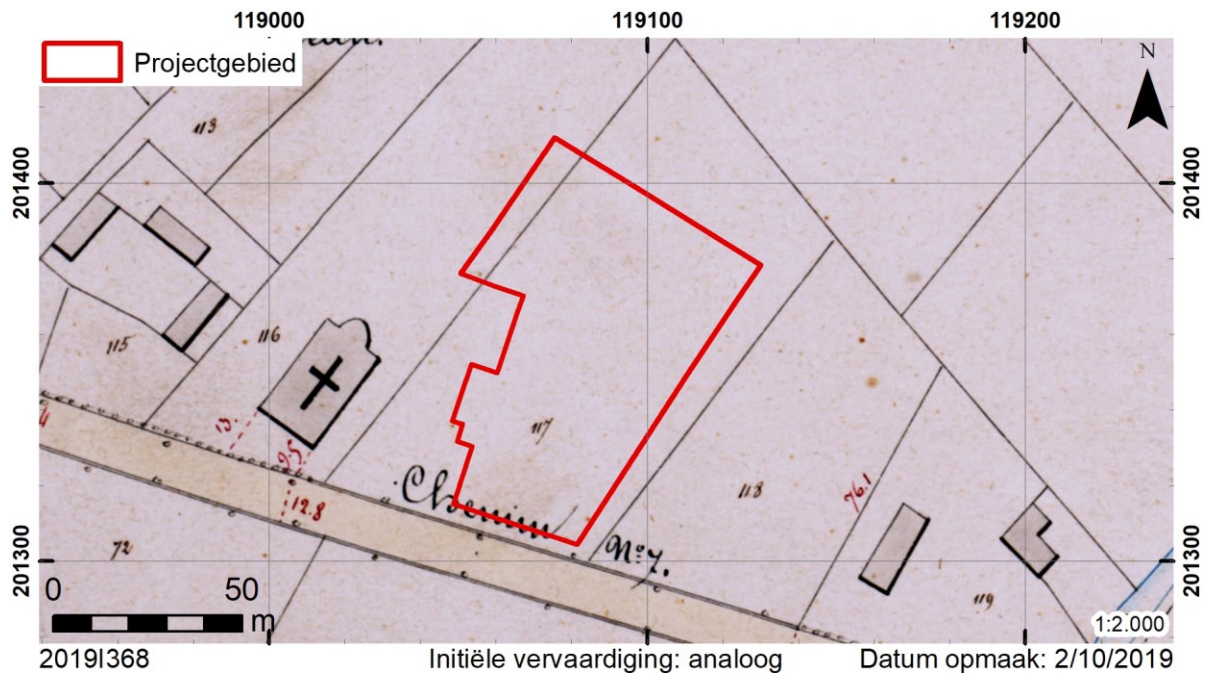
²² Liebaut H. 2009, pp. 39-40.

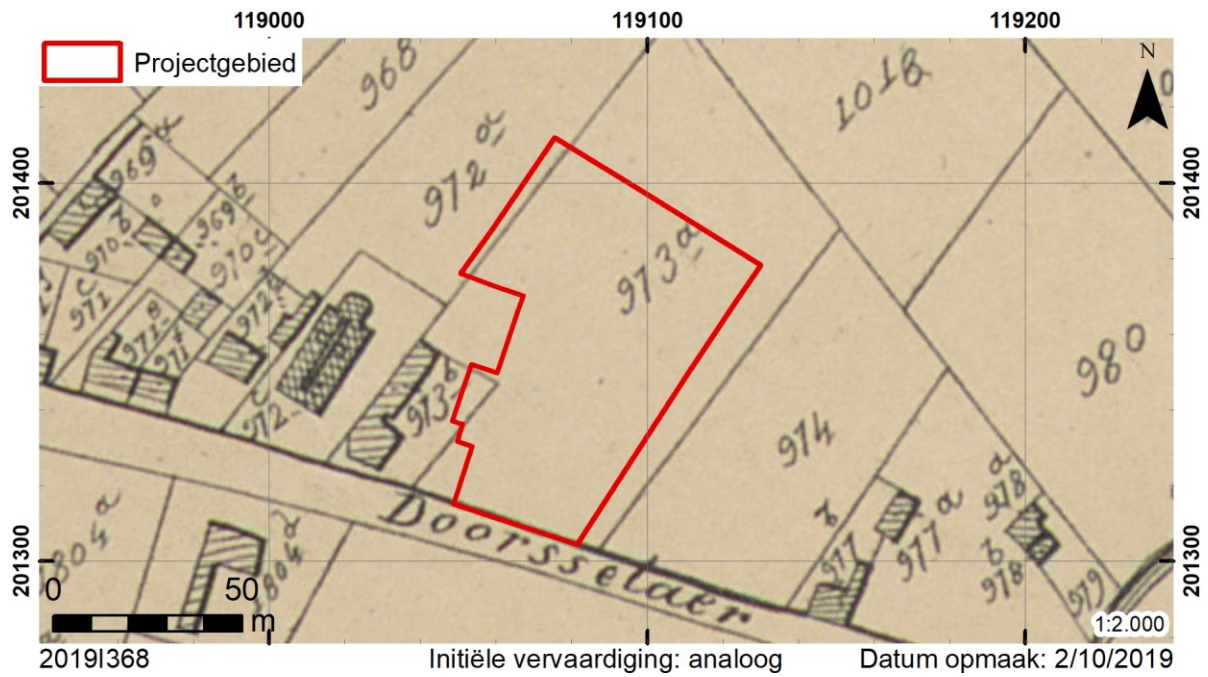
Kaart 11. Situering op de Ferrariskaart (AGIV WMS).

De kaarten uit het midden van de 19de eeuw leveren eenzelfde beeld op. Op beide kaarten is de parochiekerk – opgericht in 1841-42 – duidelijk te onderscheiden. Een verschil tussen beide kaarten is de bebouwing tussen het projectgebied en de kerk die enkel zichtbaar is op de kadasterkaart van Popp. Het projectgebied zelf blijft echter volledig onbebouwd. Deze kaarten tonen eveneens aan dat het projectgebied vroeger deel uitmaakte van één groot perceel. Enkel aan de uiterst westelijke zijde kan mogelijk een perceelgracht voorkomen.

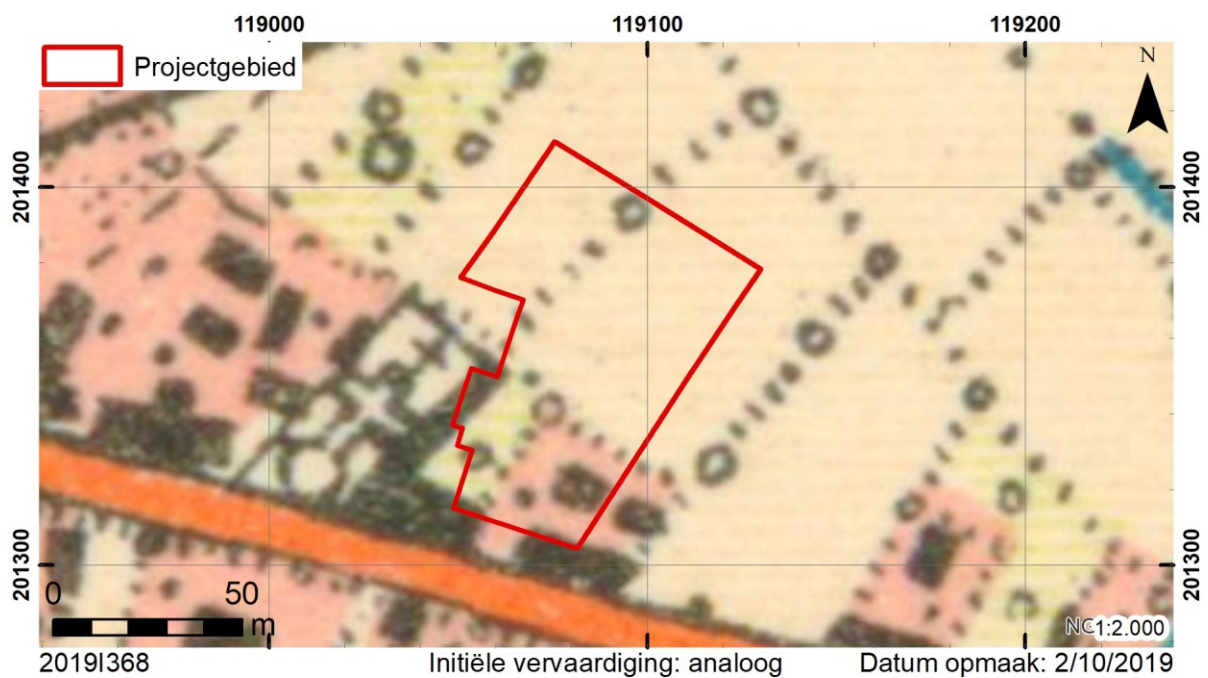
Kaart 12. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

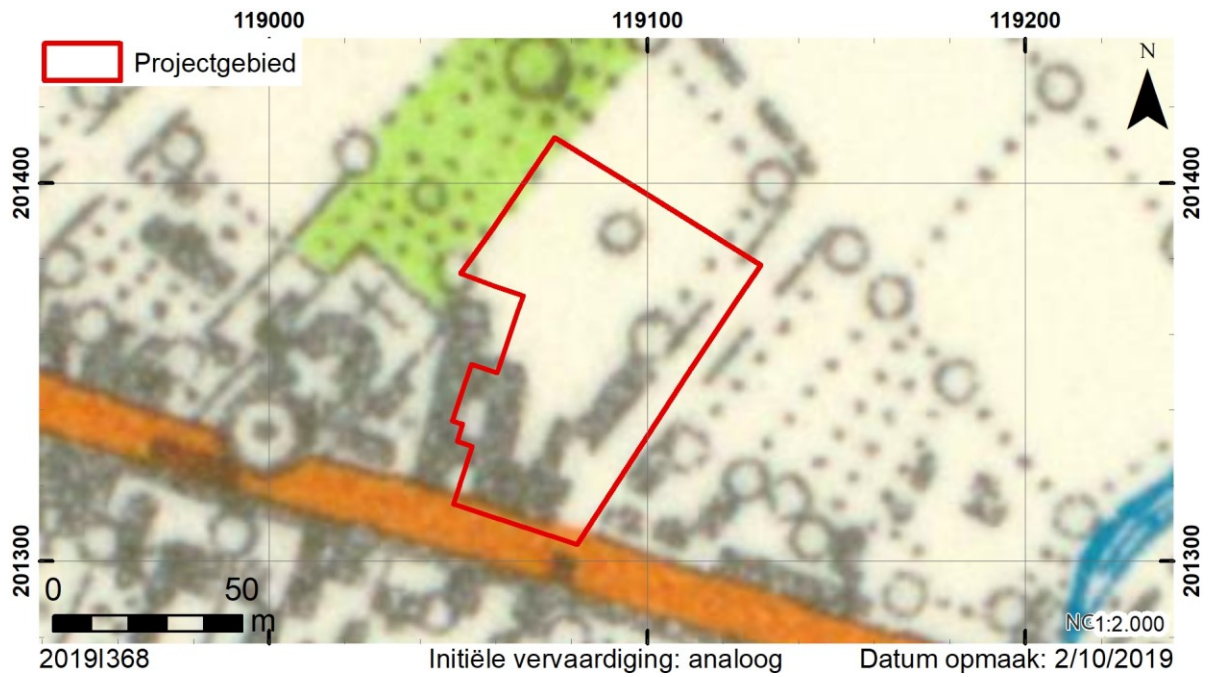
Kaart 13. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).

De topografische kaart uit 1904 laat reeds de oprichting van de gebouwen van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw Visitatie zien. De bebouwing lijkt zich hoofdzakelijk aan de straatkant te bevinden. Tegen 1939 was deze bebouwing reeds uitgebreid naar het noorden toe.

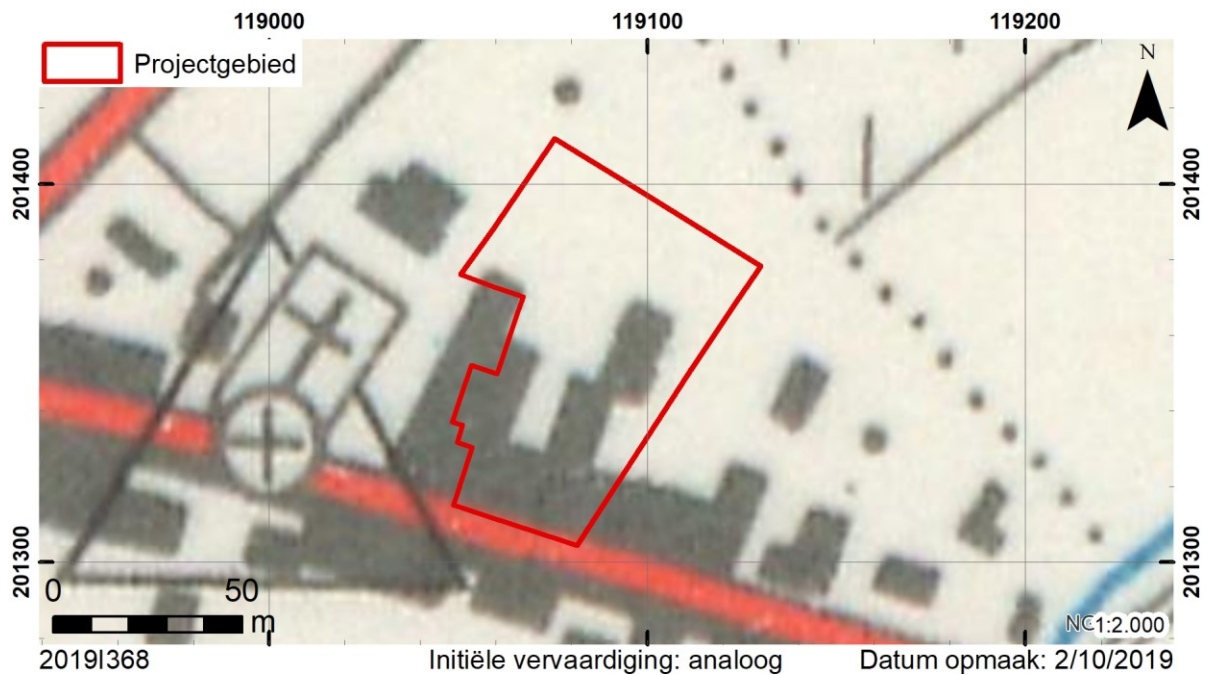
Kaart 14. Situering op de topografische kaart van 1904 (NGI - ArcGIS Online).

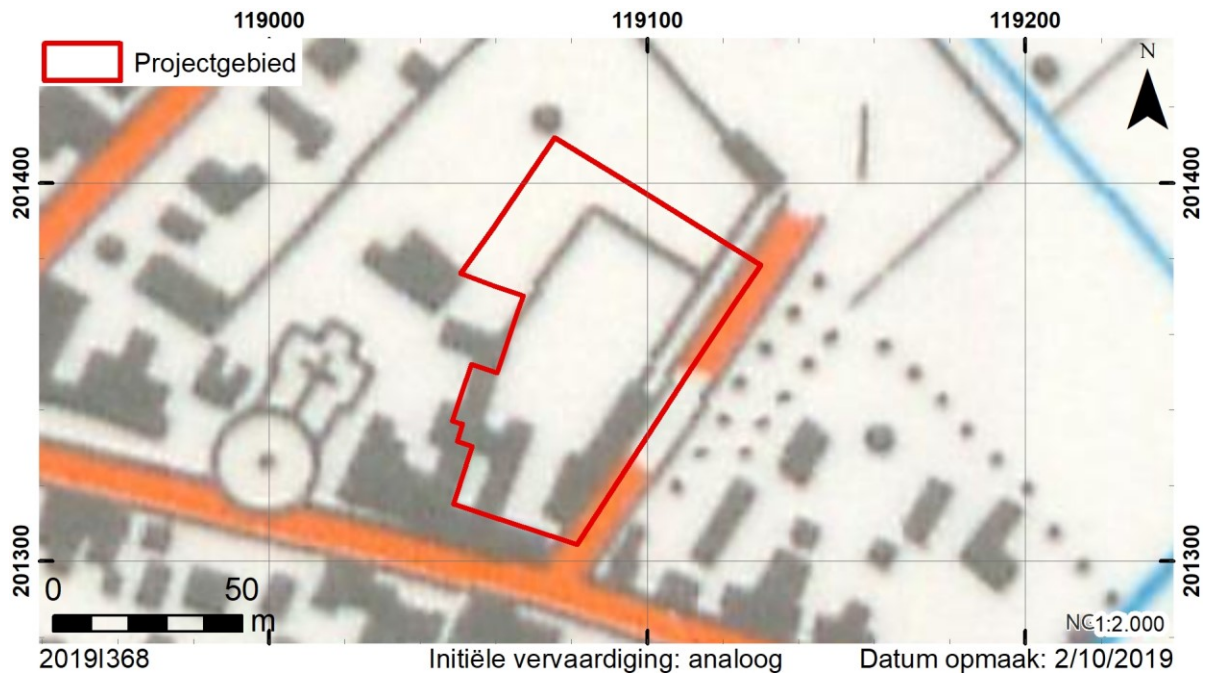

Kaart 15. Situering op de topografische kaart van 1939 (NGI - ArcGIS Online).

De topografische kaart uit 1969 laat een verdere uitbreiding van de bebouwing aan de zuidelijke rand van het projectgebied zien. Tegen 1981 is deze bebouwing weer verdwenen en werd de weg aan de oostrand van het projectgebied aangelegd.

Kaart 16. Situering op de topografische kaart van 1969 (NGI - ArcGIS Online).

Kaart 17. Situering op de topografische kaart van 1981 (NGI - ArcGIS Online).

Een luchtfoto uit 1988 toont een sterk gelijkaardige situatie. Hierbij is duidelijk te zien dat het noordelijke deel een groen karakter had.

Kaart 18. Situering op een luchtfoto uit 1988 (AGIV WMS).

In 1991 werd een vergunning bekomen voor het slopen van het kloosterhuis en de bijgebouwen (dossier 1991/019, plan 4). Op het bijhorende plan zijn alvast de aanwezigheid van twee aalputten en een “vuilput” zichtbaar. Daarnaast is ook een riolering zichtbaar op de speelplaats.

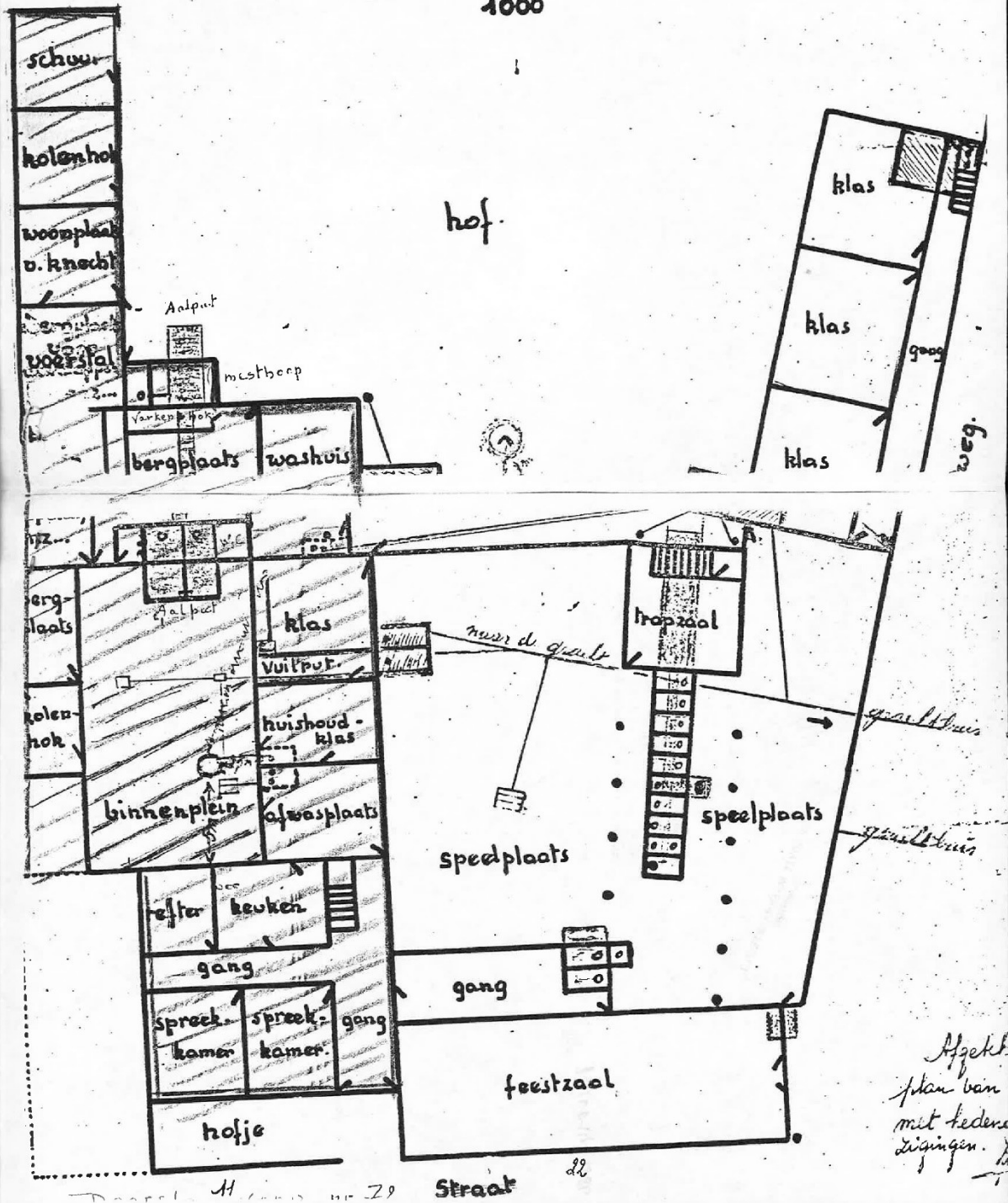
In het daaropvolgende jaar mocht ook de bestaande refter en de verouderde klaslokalen afgebroken worden. Tevens bekwam men een vergunning voor het bouwen van een hoofdinkom, directielokaal,

sanitair, refter, berging, vergaderzaaltje, drie klaslokalen en een taakklas (dossier 1992/286, plan 5). In 1993 werd de goedgekeurde bouwaanvraag gewijzigd (dossier 1993/031, plan 6). De noordelijke vleugel werd nog meer naar het noorden geplaatst en tussen de nieuwe en oude vleugel kwam een tussenliggend gebouw. De plannen voor de toekomstige turnzaal in het noordwesten bleven behouden maar werden nooit uitgevoerd.

Het met rood gearceerde gedeelte is eigendom van V.Z. is "Parochiale werker van O.L. Vrouw - hemelvaart ZS aan de - Doorslaar - en dient gestript te worden.

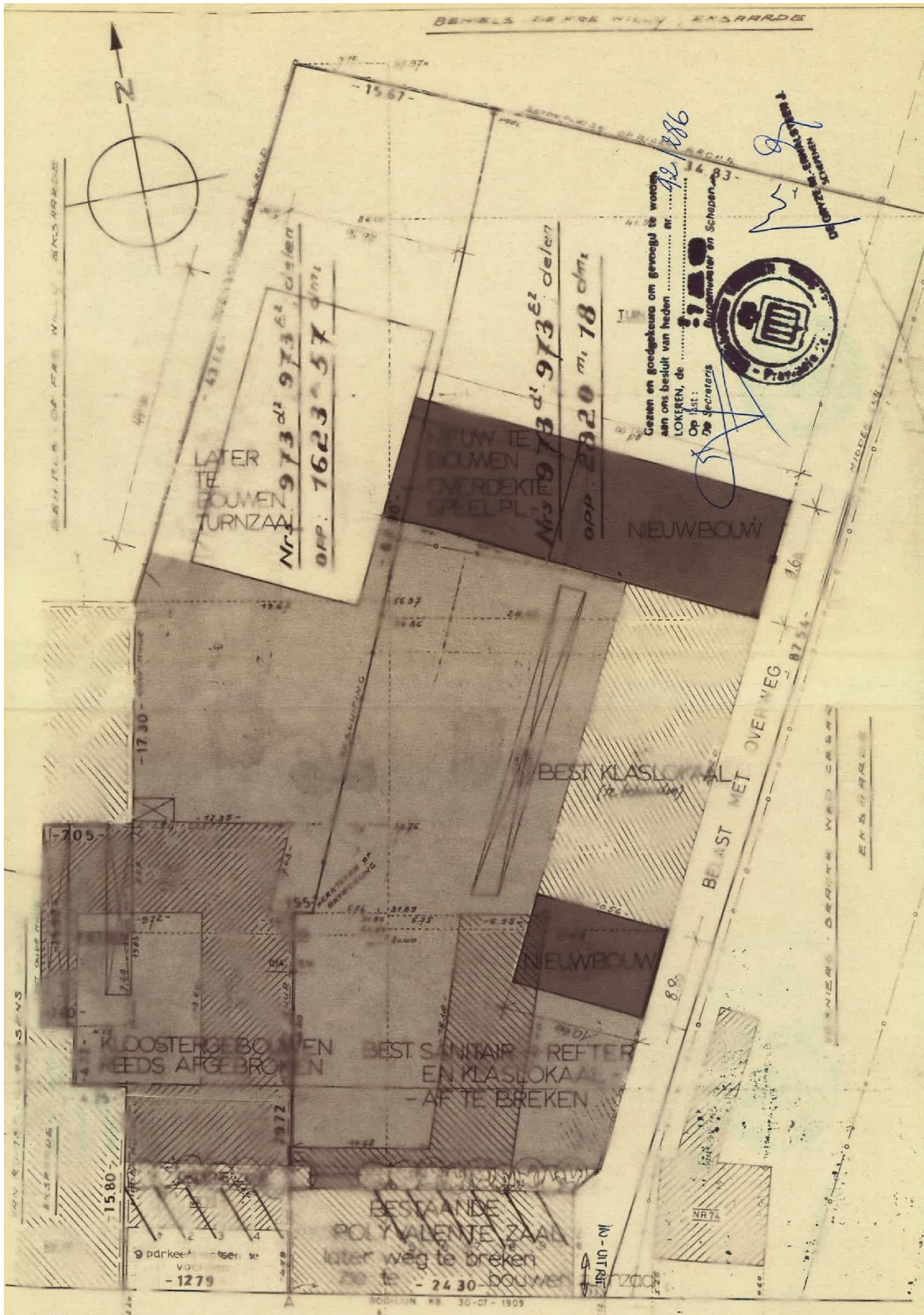
Doorslaar.

Schaal $\frac{5}{1000}$

Plan 4. Overzicht van de af te breken gebouwen (dossier 1991/019).

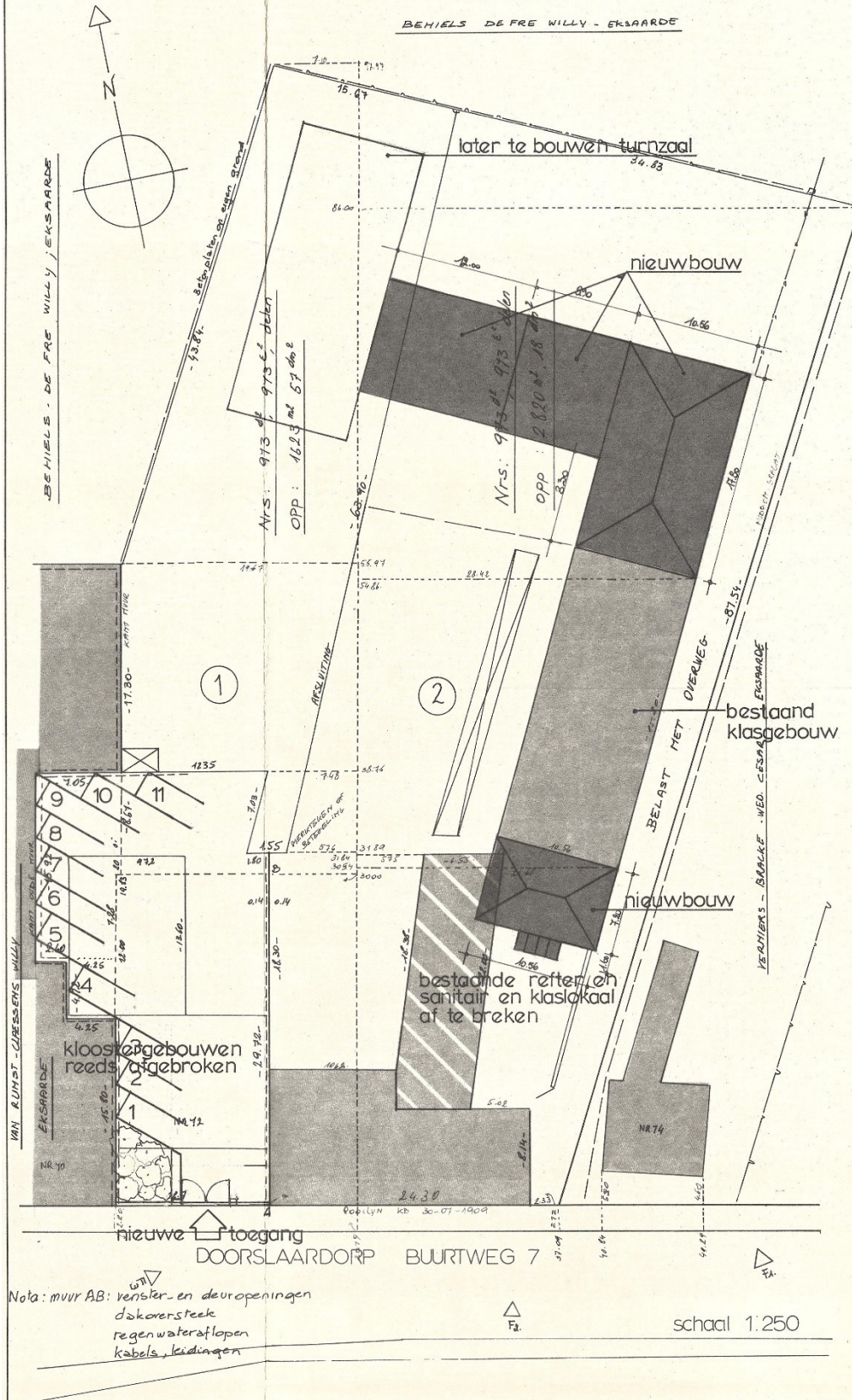

Plan 5. Plan van de bouwaanvraag uit 1992 (dossier 1992/286).

STAD LOKEREN 5^e AFD
Eksaarde sectie D

Plan 6. Grondplan uit 1993.

In recentere jaren werden onder andere prefabklassen geplaatst en werd het schoolcomplex uitgebreid. Tussen 2002 en 2006 werd een bijkomend gebouw opgericht ten noorden van de reeds aanwezige klasgebouwen.

In juli 2009 werd het gebouw aan de straatkant afgebroken. Deze ruimte werd daarna ingenomen door open ruimte. Tegen 2012 werd aan de zuidwestelijke kant een fietsenstalling opgericht. Daarnaast werden de gebouwen tegen de westelijke grens volledig met elkaar verbonden.

Vervolgens was er geen sprake meer van ernstige aanpassingen binnen het projectgebied.

Fig. 2. Foto van de afbraakwerken van het voormalige inkomgebouw en de feestzaal aan de straatkant in juli 2009 (Google Street View).

2.2.3. Archeologisch kader

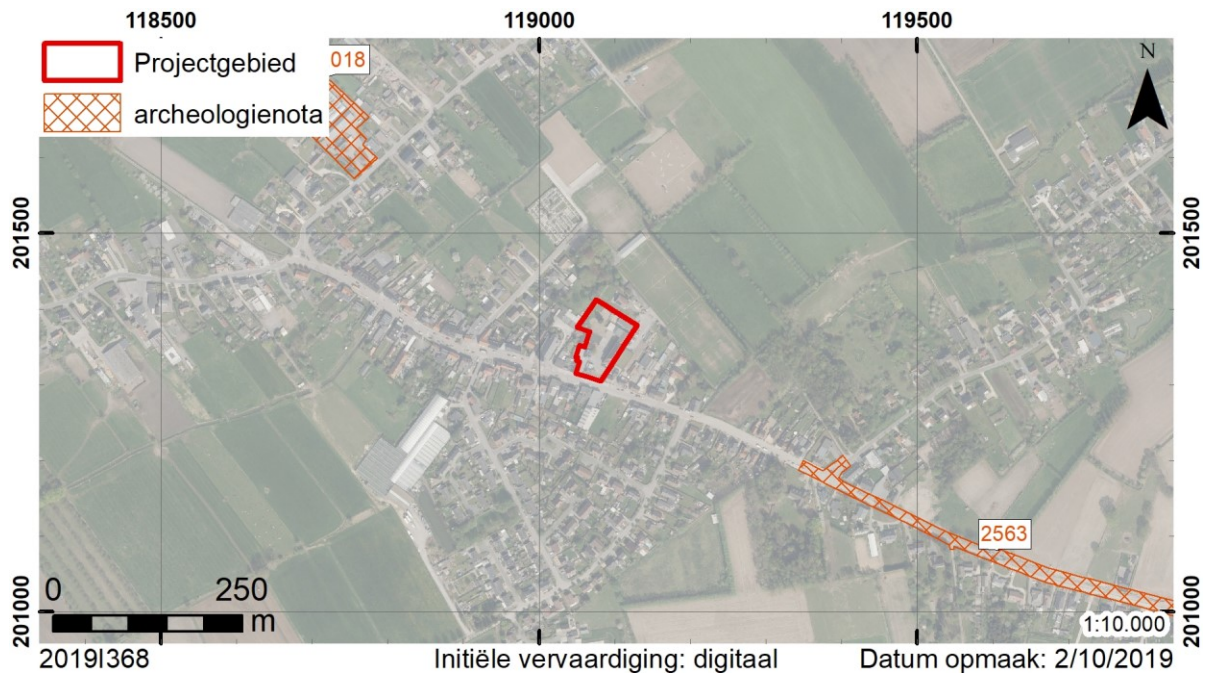
In de omgeving van het projectgebied zijn tot op heden slechts twee archeologische onderzoeken uitgevoerd.

Ten noorden van het projectgebied werd een archeologienota opgesteld in het kader van de inrichting van een serre met loods, een trayveld en een waterbassin (kaart 19: 2018)). Voor deze werken werden de bestaande serres, twee rundveestallen en een mestvaalt en groenvoedersilo afgebroken.²³ Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek werd algemeen een lage verwachting vooropgesteld voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Het bijkomende proefsleuvenonderzoek dat in het programma van maatregelen opgelegd werd²⁴, werd tot op heden nog niet uitgevoerd of gerapporteerd.

²³ Pieters, Simon & Van Den Berghe 2016, 11.

²⁴ Claeys 2016.

Kaart 19. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2019b).

Een tweede archeologienota werd opgesteld in het kader van de heraanleg van de bestaande weg Doorslaardam (kaart 19: 2563). De heraanleg bestond uit de verbreding van de weg met fietspaden en de aanleg van een gescheiden riolering. Lokaal werden eveneens grachten voorzien langs de weg.²⁵ In het kader van de werken werd geen verder onderzoek voorzien.²⁶

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Op basis van historische kaarten lijkt het projectgebied minstens in de nieuwe tijd onbebouwd te zijn geweest. Deze situatie bleef behouden tot de oprichting van het klooster van Onze-Lieve-Vrouw Visitatie in 1882. In de daaropvolgende decennia is er sprake van meerdere verbouwingsfasen, waarbij oude gebouwen werden afgebroken en nieuwe gebouwen werden opgetrokken. Deze werken zijn hoofdzakelijk te situeren in het zuidelijke deel van het projectgebied, hoewel ook het noordelijke deel niet gespaard is gebleven van inrichtingswerken. Enkel het noordwestelijke deel lijkt grotendeels ongerept te zijn gebleven.

De hogere ligging in het landschap (“dam”) in de nabijheid van waterlopen was echter een interessante locatie voor bewoning in meerdere perioden. De herkomst van het toponiem in de volle middeleeuwen biedt zeker voor deze periode interessante perspectieven.

²⁵ De Ketelaere 2017a, 5.

²⁶ De Ketelaere 2017b, 3.

2.2.5. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

In de nabije omgeving zijn tot op heden geen archeologische waarden gekend. Op basis hiervan kan dan ook geen concrete uitspraak gedaan worden aangaande een specifieke periode.

Binnen het projectgebied is zeker sprake van de mogelijke aanwezigheid van steentijd artefactensites. Het is namelijk binnen 250 m van een natuurlijke waterloop gelegen en een deel van het projectgebied zou – volgens de bodemkaart – nog een verbrokkelde podzol B bevatten. De hogere ligging nabij een waterloop maakte van deze locatie een zeer geschikte plaats. Ondanks de antropogene invloed op de postpodzol kunnen eventuele steentijd artefactensites wel nog (deels) bewaard zijn gebleven. Er geldt een matige tot hoge verwachting voor de aanwezigheid van prehistorische sites, zeker in de zones die niet verstoord werden door de recente bouwactiviteiten.

Er zijn geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van sporen uit de metaaltijden en/of Romeinse tijd. De aanwezigheid hiervan kan op basis van het huidige onderzoek echter niet uitgesloten worden. Hiervoor geldt een matige verwachting.

De aanwezigheid van middeleeuwse sites behoort zeker tot de mogelijkheden. Op basis van historische gegevens kan vermoed worden dat het zal gaan om sporen uit de volle en/of late middeleeuwen, maar oudere bewoning kan uiteraard niet uitgesloten worden. Voor deze periode geldt een hoge verwachting.

Historische kaarten wijzen op een agrarische invulling van het projectgebied vanaf het einde van de 17de eeuw tot 1882. De mogelijke voorloper van de huidige kerk ten westen van het projectgebied kon niet met zekerheid vastgesteld worden en lijkt zelfs eerder tegengesproken te worden door historische gegevens. Voor het projectgebied zelf zijn voor de 16de eeuw alleszins geen duidelijke aanwijzingen voor bewoning. Voor de nieuwe en nieuwste tijd geldt dan ook een lage verwachting voor relevante archeologische sporen. Uiteraard kunnen wel nog resten van de verschillende bouwfases van het klooster aanwezig zijn.

2.2.6. Impact van de werken

De voornaamste impact van de voorziene werken zal bestaan uit de oprichting van de nieuwe kleuterschool en de aanleg van een wadi in het westelijke deel van het projectgebied. Bij de gebouwen zal namelijk gewerkt worden met een funderingsplaat, waardoor al het archeologische erfgoed minstens geroerd zal worden. In het zuidelijke deel dient wel rekening te worden gehouden met de voormalige aanwezigheid van de kloostergebouwen, waardoor deze zone vermoedelijk reeds verstoord werd. Omwille hiervan geldt in de overlappende zones een matig tot ernstige impact.

Voor de oprichting van de fietsenstallingen in het zuiden van het projectgebied is een minder zware fundering vereist. Toch is het zeer waarschijnlijk dat het archeologische niveau geroerd zal worden door de geplande werken. Omwille hiervan wordt ook hiervoor een matige tot ernstige impact verwacht. In de zuidoostelijke hoek dient wel rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van verstoringen door de voormalige kloostergebouwen. De werkelijke impact zal hier eerder beperkt tot matig zijn. Ook de afbraak van de bestaande fietsenstallingen en tijdelijke schoolgebouwen zal slechts een zeer beperkte tot zelfs verwaarloosbare impact op de bodem hebben.

In het noordelijke deel zal de bestaande overdekte speelplaats afgebroken worden en vervangen worden door een ruimere overdekte speelplaats. Aangezien het dak van deze speelplaats zal rusten op palen met een beperkte fundering is hier sprake van een zeer beperkte tot zelfs verwaarloosbare impact. De impact van de inrichting van de groenzones in het zuidoostelijke deel van het projectgebied zal eveneens beperkt tot verwaarloosbaar zijn.

Kaart 20. Overzicht van de impact van de werken.

Hoewel de voorziene uitbreiding van de kinderopvang waarschijnlijk ook een verstoring van de ondergrond teweeg zal brengen, is deze niet voorzien in de huidige omgevingsvergunning. De werkelijke impact hiervan kan dan ook niet ingeschat worden. Daarenboven bestaat de mogelijkheid

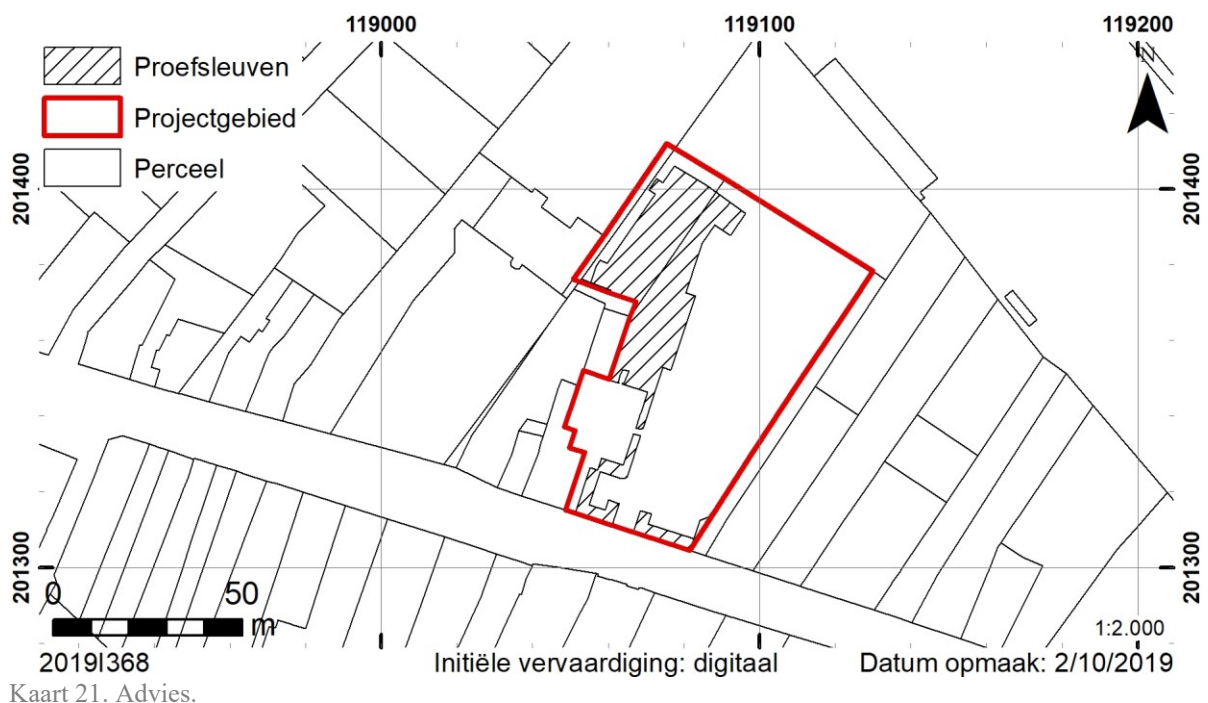
dat deze uitbreiding nooit gerealiseerd zal worden, net als de sporthal die voorzien was op de plannen uit de jaren 1990. Omwille hiervan wordt hiervoor geen impact voorzien.

2.2.7. Advies

Binnen het projectgebied wordt een verder onderzoek geadviseerd binnen de zones met een matige tot ernstige impact. Concreet gaat het over de zone van de nieuwe kleuterschool, de wadi en de fietsenstallingen. In totaal gaat het om een oppervlakte van 1264,61 m².

Omwille van de beperkte oppervlakte van de funderingen die noodzakelijk zijn voor de overdekte speelplaats, zou een bijkomend onderzoek een grotere verstoring teweegbrengen dan de uiteindelijke ingreep zelf. Voor deze zone wordt dan ook geen verder onderzoek geadviseerd. Eenzelfde argument kan aangehaald worden voor de twee beperkte groenzones in het zuidoostelijke deel van het projectgebied.

Het verdere onderzoek kan opgesplitst worden in twee onderdelen. In het noordelijke deel – waar mogelijk sprake is van de aanwezigheid van een B horizont – dient in eerste instantie een verder onderzoek in het kader van prehistorische sites uitgevoerd te worden, te beginnen met een landschappelijk booronderzoek. Op basis hiervan dient een eventueel verder onderzoek naar steentijd artefactensites uitgevoerd te worden.

Het zuidelijke deel – dat op de bodemkaart omschreven wordt als “bebouwde zone” wordt niet mee opgenomen in dit onderzoek. Enerzijds is het namelijk erg waarschijnlijk dat de natuurlijke bodemopbouw binnen deze zone reeds verstoord werd door de bouwwerken in de 19de en 20ste eeuw,

anderzijds zal een booronderzoek niet toelaten om een duidelijk beeld te schetsen van de mogelijke variabiliteit van de bodem in deze zone. Dit kan dan ook beter onderzocht worden door middel van een proefsleuvenonderzoek. Dit laatste moet na afronding van het onderzoek naar steentijd artefactensites over de gehele advieszone uitgevoerd worden. Door middel hiervan kan eventueel archeologisch erfgoed uit jongere perioden opgespoord worden.

3. Synthese

In het kader van het bureauonderzoek werden meerdere onderzoeksvragen vooropgesteld. Onderstaand zullen deze bondig beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
  - o Het projectgebied is gelegen op een zandige opduiking tussen beekinsnijdingen. De bodem binnen het projectgebied wordt enerzijds getypeerd als bebouwde zone, anderzijds is sprake van een droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont.
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
  - o Historische kaarten lijken te wijzen op een gebruik als landbouwland. Vanaf 1882 werd binnen het projectgebied een klooster en meisjesschool opgericht.
  - o De landbouwactiviteiten zullen vermoedelijk een eerder beperkte impact gehad hebben. De impact van de bouwwerken voor het klooster en de school zullen vermoedelijk een ernstiger impact hebben gehad. De gekende gegevens laten echter niet toe om hier vaststaande uitspraken over te doen.
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
  - o In de nabije omgeving van het projectgebied zijn geen gekende archeologische waarden aanwezig. Historische gegevens wijzen wel op een volmiddeleeuwse herkomst van het toponiem Doorslaar.
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
  - o Met name voor prehistorische en middeleeuwse sites geldt een matig tot hoge verwachting. De aanwezigheid van sites uit de metaaltijden en/of Romeinse tijd kan niet uitgesloten worden.
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
  - o Hoe kan zich dit manifesteren?
    - Prehistorische sites zullen herkenbaar zijn als artefactenconcentraties.
    - Sites vanaf het neolithicum zullen gekenmerkt worden door bodemsporen. Veelal is hierbij sprake van een lagere vondstendensiteit.
  - o Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
    - Archeologische sites kunnen zich manifesteren onder de bouwvoor. De exacte diepte hiervan is echter niet gekend.

- Restanten van het late 19de-eeuwse klooster zullen ook nog in de bouwvoor vervat zitten.
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?
  - Het grootste deel van het projectgebied ($\pm 3243,91 \text{ m}^2$) zal niet geroerd worden door de geplande werken. Een zone van $\pm 507,87 \text{ m}^2$ zal slechts in zeer beperkte mate geroerd worden. In deze zones wordt geen archeologisch erfgoed bedreigd en wordt geen verder onderzoek geadviseerd.
  - In een zone van $\pm 1264,61 \text{ m}^2$ wordt een beperkte tot matige of matige tot ernstige impact voorzien. Aangezien eventueel archeologisch erfgoed hier bedreigd wordt, wordt hier een verder onderzoek voorzien.

4. Samenvatting

De vrije basisschool Sint-Lodewijkcollege in Eksaarde (Lokeren) zal aangepast worden. Aangezien het projectgebied een oppervlakte van 4891,50 m² heeft en de geplande werkzaamheden meer dan 1000 m² zullen beslaan, is de opmaak van een archeologienota verplicht.

In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, geologie, het bodemgebruik, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De bodem binnen het projectgebied wordt omschreven als bebouwde zone (OB) en matig droge zandbodems met een verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont (Zch). De potentiële bodemerosie binnen het projectgebied is niet bekend maar in de omgeving is deze verwaarloosbaar. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop bevindt zich op ± 80 m afstand.

Over de omgeving zijn vrijwel geen gegevens beschikbaar over archeologisch erfgoed. De landschappelijke context laat echter toe om een hogere verwachting voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites voorop te stellen. Historische gegevens wijzen op menselijke aanwezigheid vanaf de volle middeleeuwen. Vanaf de nieuwe tijd – en zeker vanaf het einde van de 17de eeuw – was het projectgebied enkel in gebruik als landbouwland. In 1882 werd binnen het projectgebied een klooster met meisjesschool opgericht. Hoewel het klooster werd afgebroken, bleef de functie als katholieke basisschool wel behouden tot op heden.

Binnen het projectgebied zal het grootste deel onaangeroerd blijven. De voornaamste impact zal bestaan uit de oprichting van nieuwe gebouwen en de aanleg van een wadi. Aangezien op basis van het bureauonderzoek niet kon worden vastgesteld of er al dan niet archeologisch erfgoed aanwezig is, dient een verder onderzoek uitgevoerd te worden.

5. Bibliografie

5.1. Geraadpleegde literatuur

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019: *Klooster Onze-Lieve-Vrouw Visitatie* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/18110>, geraadpleegd op 26/09/2019.
- AUDENAERT N. & VAN CAMPENHOUT N. 1998: *Over de geschiedenis van Eksaarde*, Stad Lokeren, passim.
- CLAEYS S. 2016: Archeologienota Doorndonkeindeken 12 te Lokeren (Oost-Vlaanderen): programma van maatregelen. *ADEDE Archeologisch rapport, nr. 119*, Gent.
- DE KETELAERE S. 2017a: Archeologienota Lokeren, Doorslaardam: Verslag van resultaten. *BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 456*. Gent.
- DE KETELAERE S. 2017b: Archeologienota Lokeren, Doorslaardam: Programma van maatregelen. *BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 456*. Gent.
- DE MAESSCHALCK E. 2012: *De graven van Vlaanderen 861-1384*, Leuven.
- DE MOOR G. & VAN DE VELDE D. 1995: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: Kaartblad 14: Lokeren*, Gent.
- DE POTTER F. & BROECKAERT J. 1878: *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, reeks III, deel 2*, sub Exaarde, p. 1-72.
- JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK W. ET AL. 1993: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: Kaartblad (14) Lokeren*, Gent.
- LIEBAUT H. 2009: Doorslaar: een aanzet tot de kennis van het verleden van het dorp en de parochie, Lokeren. *De Souvereinen, Buitengewone uitgave nr. 11*, p. 1-78.
- PIETERS H., CLAEYS S. & VAN DEN BERGHE K. 2016: Archeologienota Doorndonkeindeken 12 te Lokeren (Oost-Vlaanderen). *ADEDE Archeologisch rapport, nr. 119*, Gent.
- VAN DURME L. 2017: *Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen*, KANTL, Centrum voor Bronnenstudie, sub Lokeren, deelgemeente Lokeren, deel 1 (A-K), digitaal: <http://bouwstoffen.kantl.be/tw-ozvl/browse/33.3.1-Lokeren%20A-K>.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000: Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent.
- VERHULST A. 1995: *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Brussel
- VERWERFT B. 2018: Het Land van Beveren, product van de middeleeuwen. In: Crombé Ph., Goossens C., Lauwers B. et al. (red.), *Beveren: Heerlijk land aan de Schelde*, Beveren, pp. 42-83.

5.2. Cartografische en iconografische bronnen

DOV 2017: *Bodemkaart 2.0*.

DU CAJU J.J. 1781: *Kaart van het Land van Waas*.

http://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=514/514_0549_000/514_0549_000_02098_000/514_0549_000_02098_000_0_0001.jp2.

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2015: *DHNV-II, DTM raster 1 m*.

GDI-VLAANDEREN 2019a: *GRB*.

GDI-VLAANDEREN 2019b: *Centrale Archeologische Inventaris*